

JURA

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos lapja

A tartalomból

STUDIUM

- BORBÁS BEATRIX: Felelősség a bírósági jogkörben okozott károkért
FARKAS GERGELY: Húszéves a rendszerváltó alkotmány(ozás)
IVANCSICS IMRE: A helyi és a kisebbségi önkormányzatok feletti törvényességi ellenőrzésről
JULESZ MÁTÉ: Az egészséghez való jog negatív tartományban nem értelmezhető
KAJTÁR EDIT: A sztrájkjog gyakorlása a Legfelsőbb Bíróság esetjogának tükrében
KISS MÓNICA DOROTA: A falugyűlés hatásköre a községekben
HERBERT KÜPPER: A közvetlen demokrácia Magyarországon és Németországban
MOIZS ATTILA: A vagyonnevesítés etikai és jogi problémái a takarékszövetkezeteknél
NAGY ZOLTÁN ANDRÁS: A jogi személy büntetőjogi felelősségét megállapító törvényről
NÁTHON NATALIE: Az algériai zsidóság jogi helyzetének változásairól
ROZS ANDRÁS: Az 1956-os forradalom és szabadságharc Pécs városi résztvevői ellen folytatott büntetőperes eljárások, 1957–1959
TRÓCSÁNYI SÁRA: Az információs kárpótlás történetéből
VARGA CSABA: A kontinentális és az angolszász jogi mentalitás jövője az Európai Unióban
ZELLER JUDIT – KOCSIS MIKLÓS: A magyar parlamenti képviselők függetlensége a gyakorlatban

COLLOQUIUM

- BÉNYEY NOÉMI: A menedékjog magyar és külföldi szabályozása
KOVÁCS BOGLÁRKA: Az Alpok–Adria Munkaközösség mint határokon átnyúló interregionális együttműködés
SOMFAI BALÁZS: „Bullying”, azaz iskolai erőszak

FORUM

- ÁDÁM ANTAL: Az emberi törekvés és elégedettség jelentőségéről, valamint a haladó, az elavult és a káros minták szerepéről Csíkszentmihályi Mihály kutatásai alapján
OLIVER DIGGELMANN: Das dunkle Kapitel der US-Verfassungsgeschichte
GAZDAG LÁSZLÓ: Böngészés a görög mitológiából
HAUTZINGER ZOLTÁN: Gondolatok „Kiss Anna: Jog és irodalom. Bűnbe esett irodalmi hősök” című könyve alapján
KORINEK LÁSZLÓ: A pécsi jogi kar XX. százada
VOGL MÁRK: „Az emberi jogok és a nyelvek”

AD HOC

- BÍRÓ GYULA: „Fenyvesi Csaba: Szembesítés (Szemtől szembe a bűnügyekben)”
BORSA DOMINIKA: Közigazgatási konferencia a pécsi jogi karon
JUHÁSZ BOTOND: „Zur Geschichte des Rechts, Festschrift für Gernot Kocher zum 65. Geburtstag”
KAJTÁR ISTVÁN: Az Osztrák Császárság kormányzata hatalompolitikai kurzusváltás előtt
KAJTÁR ISTVÁN: A népi jogéletről Makón (1781–1821)
KUN TIBOR: „Davide Grassi: Az új demokráciák. Demokratizálódási folyamatok a berlini fal leomlása után”
NAGY NOÉMI: „Gernot Kocher: Szimbólumok és jelek a jogban. Történeti ikonográfia”
TÖMÖSVÁRI NOÉMI – OSZTOPÁNI KRISZTIÁN: Konferencia a gyűlöletbeszédéről
VARGA KÁROLY: „Geert Hofstede és Gert Jan Hofstede: Kultúrák és szervezetek: Az elme szoftvere”

15. évfolyam
2009. 1. szám

J U R A

a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos lapja

2009. 1. szám

HU-ISSN 1218-00793

Felelős kiadó: Dr. Berke Gyula dékán

A Szerkesztőbizottság

Elnöke: Dr. Korinek László

Tagjai: Dr. Balogh Zsolt György, Dr. Chronowski Nóra, Dr. Holló András,
Dr. Kecskés László, Dr. Maczonkai Mihály,
Dr. Szalayné Dr. Sándor Erzsébet, Dr. Tóth Mihály, Dr. Szécsényi László,
Dr. Trócsányi László, Dr. Visegrády Antal

Főszerkesztő: Dr. Ádám Antal

Szerkesztő: Dr. Bankó Zoltán

Postacím: 7602 Pécs, Pf.: 450., tel.: 72/501-599/3226, fax: 72/501-599/3226
e-mail: eniko@ajk.pte.hu

Kiadó: Dialóg Campus, Budapest–Pécs

A lap, valamint a benne szereplő valamennyi cikk szerzői jogilag védett, ezeknek a szerzői jogi törvény keretein kívül történő bármilyen felhasználása jogellenes és büntetendő. Fénymásolatok személyes használatra készíthetők az egyes tanulmányokról, vagy azok részleteiről. Üzletszerűen készített, illetve felhasznált másolatok díjkötelesek. A megjelentetésre szánt kéziratokat kérjük a fenti e-mail címre eljuttatni.

TARTALOM

STUDIUM

<i>BORBÁS BEATRIX:</i>	Felelősség a bírósági jogkörben okozott károkért	7
<i>FARKAS GERGELY:</i>	Húszéves a rendszerváltó alkotmány(ozás)	19
<i>IVANCSICS IMRE:</i>	A helyi és a kisebbségi önkormányzatok feletti törvényességi ellenőrzésről	29
<i>JULESZ MÁTÉ:</i>	Az egészséghez való jog negatív tartományban nem értelmezhető	38
<i>KAJTÁR EDIT:</i>	A sztrájkjog gyakorlása a Legfelsőbb Bíróság esetjogának tükrében	47
<i>KISS MÓNIKA DOROTA:</i>	A falugyűlés hatásköre a községekben	54
<i>HERBERT KÜPPER:</i>	A közvetlen demokrácia Magyarországon és Németországban	71
<i>MOIZS ATTILA:</i>	A vagyonnevesítés etikai és jogi problémái a takarékszövetkezeteknél	86
<i>NAGY ZOLTÁN ANDRÁS:</i>	A jogi személy büntetőjogi felelősségét megállapító törvényről	94
<i>NÁTHON NATALIE:</i>	Az algériai zsidóság jogi helyzetének változásairól	101
<i>ROZS ANDRÁS:</i>	Az 1956-os forradalom és szabadságharc Pécs városi résztvevői ellen folytatott büntető peres eljárások, 1957-1959	112
<i>TRÓCSÁNYI SÁRA:</i>	Az információs kárpótlás történetéből	123
<i>VARGA CSABA:</i>	A kontinentális és az angolszász jogi mentalitás jövője az Európai Unióban	133
<i>ZELLER JUDIT - KOCSIS MIKLÓS:</i>	A magyar parlamenti képviselők függetlensége a gyakorlatban	143

COLLOQUIUM

<i>BÉNYEY NOÉMI:</i>	A menedékjog magyar és külföldi szabályozása	155
<i>KOVÁCS BOGLÁRKA:</i>	Az Alpok-Adria Munkaközösség mint határokon átnyúló interregionális együttműködés	175
<i>SOMFAI BALÁZS:</i>	„Bullying”, azaz iskolai erőszak	184

FORUM

<i>ÁDÁM ANTAL:</i>	Az emberi törekvés és elégedettség jelentőségéről, valamint a haladó, az elavult és a káros minták szerepéről Csíkszentmihályi Mihály kutatásai alapján	189
<i>OLIVER DIGGELMANN:</i>	Das dunkle Kapitel der US-Verfassungsgeschichte	200
<i>GAZDAG LÁSZLÓ:</i>	Böngészés a görög mitológiából	203
<i>HAUTZINGER ZOLTÁN:</i>	Gondolatok „Kiss Anna: Jog és irodalom. Bűnbe esett irodalmi hősök” című könyve alapján	206
<i>KORINEK LÁSZLÓ:</i>	A pécsi jogi kar XX. százada	214
<i>VOGL MÁRK:</i>	„Az emberi jogok és a nyelvek”	216

AD HOC	
BÍRÓ GYULA:	
„Fenyvesi Csaba: Szembesítés (Szemtől szembe a bűnügyekben)”	223
BORSA DOMINIKA:	
Közigazgatási konferencia a pécsi jogi karon	231
JUHÁSZ BOTOND:	
„Zur Geschichte des Rechts, Festschrift für Gernot Kocher zum 65. Geburtstag”	233
KAJTÁR ISTVÁN:	
Az Osztrák Császárság kormányzata hatalmpolitikai kurzusváltás előtt	236
KAJTÁR ISTVÁN:	
A népi jogéletről Makón (1781–1821)	238
KUN TIBOR:	
„Davide Grassi: Az új demokráciák. Demokratizálódási folyamatok a berlini fal leomlása után”	240
NAGY NOÉMI:	
„Gernot Kocher: Szimbólumok és jelek a jogban. Történeti ikonográfia”	244
TÖMÖSVÁRI NOÉMI – OSZTOPÁNI KRISZTIÁN:	
Konferencia a gyűlöletbeszédéről	247
VARGA KÁROLY:	
„Geert Hofstede és Gert Jan Hofstede: Kultúrák és szervezetek: Az elme szoftvere”	249
A JURA korábbi számainak tartalomjegyzéke	252

CONTENTS

STUDIUM

<i>BEATRIX BORBÁS:</i>	Liability for damages caused within the authority of jurisdiction	7
<i>GERGELY FARKÁS:</i>	The 20 th anniversary of the regime-changing constitution	19
<i>IMRE IVANCSICS:</i>	On the legal supervision of the municipalities and minority self-governments	29
<i>MÁTÉ JULESZ:</i>	The right to health can not be interpreted in a negative sense	38
<i>EDIT KAJTÁR:</i>	The exercise of the right to strike in the light of the Hungarian Supreme Court case-law	47
<i>MÓNIKA DOROTA KISS:</i>	The authority of the town meeting of local governments	54
<i>HERBERT KÜPPER:</i>	Direct democracy in Hungary and Germany	71
<i>ATTILA MOIZS:</i>	Ethical and legal difficulties of the division of cooperative property	86
<i>ZOLTÁN ANDRÁS NAGY:</i>	On the Act on establishing the criminal responsibility of legal entities	94
<i>NATALIE NÁTHON:</i>	The changes in the legal situation of the Algerian Jews	101
<i>ANDRÁS ROZS:</i>	Criminal trials against the participants from Pécs in the revolution and war of independence of 1956 (1957-1959)	112
<i>SÁRA TRÓCSÁNYI:</i>	From the history of the informational reparation	123
<i>CSABA VARGA:</i>	The future of the continental and common law attitude in the European Union	133
<i>JUDIT ZELLER – MIKLÓS KOCSIS:</i>	The independence of the Hungarian MP-s in practice	143

COLLOQUIUM

<i>NOÉMI BÉNYEY:</i>	Foreign and Hungarian regulation on asylum	155
<i>BOGLÁRKA KOVÁCS:</i>	The Alps-Adria Working Group as an interregional cooperation reaching over boundaries	175
<i>BALÁZS SOMFAI:</i>	„Bullying”: violence at school	184

FORUM

<i>ANTAL ÁDÁM:</i>	On the significance of the human endeavour and fulfilment as well as on the progressive, outdated and destructive patterns on the basis of Mihály Csíkszentmihályi's research	189
<i>OLIVER DIGGELMANN:</i>	The dark chapters of the US Constitution history	200
<i>LÁSZLÓ GAZDAG:</i>	Browsing the Greek mythology	203
<i>ZOLTÁN HAUTZINGER:</i>	Thoughts on the book: Anna Kiss: “Law and literature. Fallen literary heroes”	206

<i>LÁSZLÓ KORINEK:</i>		
The 20 th century at the Faculty of Law in Pécs		214
<i>MÁRK VOGL:</i>		
"Human rights and the languages"		216
AD HOC		
<i>GYULA BÍRÓ:</i>		
„Csaba Fenyvesi: Confrontation (Face to face in criminal cases)“		223
<i>DOMINIKA BORSA:</i>		
Administrative law conference at the Faculty of Law in Pécs		231
<i>BOTOND JUHÁSZ:</i>		
„On the history of law. Festschrift for Gernot Kocher on his 65 th birthday“		233
<i>ISTVÁN KAJTÁR:</i>		
The government of the Austrian Empire before the political change of course		236
<i>ISTVÁN KAJTÁR:</i>		
On the folk law of Makó (1781-1821)		238
<i>TIBOR KUN:</i>		
„Davide Grassi: The new democracies. Process of democratisation after the fall of the Berlin wall“		240
<i>NOÉMI NAGY:</i>		
„Gernot Kocher: Symbols and signs of the law. Historical iconography“		244
<i>NOÉMI TÖMÖSVÁRI – KRISZTIÁN OSZTOPÁNI:</i>		
Conference on the hate speech		247
<i>KÁROLY VARGA:</i>		
„Geert Hofstede és Gert Jan Hofstede: Cultures and organisations: The software of mind“		249
Contents of the previous volumes of JURA		252

Nagy Noémi
joghallgató

„Gernot Kocher: Szimbólumok és jelek a jogban. Történeti ikonográfia”*

Gernot Kocher európai jelentőségű ikonográfiai munkájának¹ magyar nyelvű változatát kezébe véve egy rendkívüli igényességgel készült művel találkozok az olvasó. A Herger Csabáné fordította és Kajtár István által lektorált kiadást az Universität Graz a „Südosteuropa-Schwerpunktes” program keretében finanszírozta, s ezáltal – sokak meglegésére – lehetővé vált, hogy immáron a nem német munkanyelvű érdeklődő közönség is hozzáférjen Kocher professzor 1992-es alapmunkájához.

O. Univ.-Prof. Dr. Dr. hc. Gernot Kocher a jogi ikonográfia egyik leghíresebb európai művelője. Az Institut für Österreichische Rechtsgeschichte vezetője a grazi egyetemen, tagja a strasbourgi Faculté Européenne des Sciences du Foncier-nek, és 1995 óta díszdoktora a Janus Pannonius Tudományegyetemnek. Fent említett munkáján kívül – mely több évtizedes tudományos kutatómunka gyümölcse – számos jogi néprajzi, jogi archeológiai és magánjogtörténeti mű fűződik nevéhez. A grazi Osztrák és Európai Jogtörténeti Intézettel több mint másfél évtizede ápol kollegiális kapcsolatot a pécsi Jogtörténeti Tanszék. A két fakultás együttműködésének eredményeként született a Herger – Kajtár szerzőpáros által példás műgonddal készített könyv is.

A kötet már külsejében is roppant megnyerő; a laikus érdeklődő számára érdekfeszítő olvasmány-nak ígérkezik, de nem csalódik a szakértő közönség sem. A 199 számozott oldalt 257 darab, változatos forrásokból² származó kép színesíti, melyek magyarázatával a szerző a jogi ikonográfia minden területét mélyrehatóan és elemző módon igyekszik bemutatni. A kötetben való tájékozódást aprólékosan összeállított, részletes mutató segíti, a téma iránt behatóbban érdeklődők pedig bőséges és pontos irodalomjegyzék alapján indulhatnak saját felfedezőútra.³

* A Pécsi Tudományegyetem Jogtörténeti Tanszékének kiadványai 11. sz. Pécs 2008. A művet fordította Herger Csabáné, a fordítást az eredeti szöveggel egybevetette Kajtár István.

A mű hat fejezetéből az első kettő (8–35. o. A képi nyelvezet és a kép megértése, 36–41. o. A jogi ikonográfia) általános bevezetőként szolgál a téma jelentőségének megértéséhez. Sajnálatos tény, hogy a magyar jogtörténet-tudomány csak érintőlegesen foglalkozik a jogi ikonográfiával. Igaz ez a megállapítás annak ellenére, hogy születtek már úttörőnek és hiánypótlónak minősíthető alkotások.⁴ A szerző szerint a jogtörténet-tudomány általános jelenségéről van szó, amelynek oka egyrészt az írásos források jogászai irányultság következtében kialakult dominanciája, illetve ehhez kapcsolódóan, hogy kevés olyan elsődleges jogforrás van, ami megfelelő jogi illusztrációval rendelkezik. A másik ok a képolvasási képesség csökkenésében keresendő, melyhez egyaránt hozzájárult az írásbeliség fejlődése, az olvasásban való jártasság és a könyvnyomtatás elterjedése is. Azon információelemek között, melyek egy kép tartalmát közvetítik, különleges jelentősége van a mozdulatoknak. Ezek esetében – bár némely gesztikulációs jel századunkig megőrizte jelentését (lásd a kéz esküre emelése vagy a „hosszú orr” mint gúnyjelzés) – drasztikus mértékben csökkent az érthető elemek száma.

A képolvasási készség vonatkozásában alapkövetelmény a kép témájának és tárgyának ismerete. A kép *témájának* feltárásánál történeti, szakrális, irodalmi, néprajzi és jogi ismeretek képezik a meghatározás alapját. A kép *tárgya* tartalmi, illetve módszertani oldalról közelíthető meg. Ami a *tartalmi* szempontokat illeti, a meghatározás az életviszonyok összetettségének fokától és a jog fejlődési szintjétől függ. A középkori városi jogélet például csak a magánjogra és büntetőjogra való tagolás egyszerű rendszerét ismerte, de minél közelebb jutunk a jelenkorhoz, a jog tárgyi strukturálása annál bonyolultabb. A jogi kép tartalmi sokszínűségétől meg kell különböztetni annak *módszertani* sokrétűségét. A képek jelentés-tartalmának feltárására több diszciplína (jogtörténet, jogi archeológia, jogi néprajz, jogi szimbolika) is vállalkozott, ezek azonban már kutatási területüket tekintve is specializáltak, és nem adnak általánosan hasznosítható értelmezési módszert. A szerző szerint megfelelő megoldást a művészettörténet háromlépcsős interpretációs modelljének átültetése jelenthet, melyet azonban az eltérő célkitűzésre tekintettel kell alkalmazni. Ennek megfelelően a *jogi ikonográfia* *egységes módszerként értelmezendő, mely minden rendelkezésre álló diszciplináris eszköz igénybevételével törekszik a jogi képek teljes jogi jelentés-tartalmának feltárására.*

A jogi ikonográfiai értékelés *többlépcsős folyamat*. Az első helyen a képnek, illetve a kép tárgyának „jogiként” való *előzetes besorolása* áll, mely később cáfolható. Amennyiben például a Pfalzi Választó-

fejedelemség Tartományi Rendtartásának címlapját látjuk, alapos gyanúval következtethetünk arra, hogy jogi képről van szó. Előfordulhat, hogy az előzetes besorolás csak a téma vizsgálata (például kereskedelmi forgalomban használatos kézmozdulat), vagy egyértelmű jogi ikonográfiai képelemek (trón, kettőtört pálca) alapján történhet. Második lépésként következik a *minőségi értelmezés*: meghatározzuk a jogilag releváns képelemeket, és a tematikus keretek, valamint az időbeli és helyi jogi vonatkozások segítségével megfogalmazzuk a jogi jelentéstartalmat. A jogi képelemeket öt csoportra bonthatjuk; ezek együttes értékeléséből adódik a kép jelentése: *személyek* (pl. császár, írnok, falubíró), *mozdulatok* (pl. a hagyományos esküformulánál a jobb kéz kinyújtott mutató és középső ujját a Szentírásra helyezik, a bal pedig a szájra mutat), *tárgyak* (pl. kard, határt jelző kő, akasztófa), *szöveg* (magán a képen, ami gyakori például a Biblia illusztrációinál, de gyakrabban a képforrással csak összefüggésben, azt magyarázva) és *grafikai segédeszközök* (az uralkodóábrázolásoknál előszeretettel használt módszer, hogy a rangot túlzott méretekkkel vagy a személy központba helyezésével fejezik ki).

A könyv másik része jogágak szerint tagolódik. Az egyes fejezetekben nemcsak „egyszerű” képelemzéseket találunk, de a szerző külön hangsúlyt fektet az értelmezés háttérének feltárására, és bizonyos, az adott jogágra jellemző elemeket is megvilágít, melyek a legtöbb helyen a képek közötti csoportosításként is felfoghatók.⁵ A recenzió terjedelmi korlátai között arra van lehetőségem, hogy fejezetenként egy-egy képet ismertessek, bízva abban, hogy további utánjárásra ösztönzik az olvasót.

A harmadik fejezet (66–91. o.) az *alkotmányjogi* képekkel, ennek keretében elsősorban az uralkodó és az alávetett személyek közötti kapcsolat sokszínű képi kifejezési formáival foglalkozik. Figyelemre méltó a 116. kép egy 10. századi, Bizáncból származó zsoldároscopyv-illusztrációról, mely Dávid királyválasztását ábrázolja: „Dávid pajzsra emelése ebben a formában világi példákra támaszkodik. A megválasztott jelöltet pajzsra állították, a magasba emelték, és így mutatták be a választóknak. Ezzel egy időben fejére abroncskoronát helyeztek. A megválasztott bal kezében hosszú jogart tart, jobb kezét üdvözölve vagy magát ajánlva emeli fel.”⁶

A negyedik, *magánjogi* képekről szóló fejezet (92–125. o.) az egyes személyek mindennapi életben betöltött jogi szerepét mutatja be. Közismert jelene-tet látunk egy 10–11. században keletkezett francia kódexfestményen (200. kép): „Két férfi szerződést köt, majd a papírt két részre vágja. Mindkét darabon ugyanaz a szerződészöveg áll. Viták esetén

mindkét fél köteles a maga darabját bemutatni és egybevetni.”⁷

A *büntetőjogi* képekkel foglalkozó ötödik fejezet (126–137. o.) témája az egyének, valamint az uralkodók és azok uralma alá vetett személyek együttéléséből fakadó és feloldásra váró zavarok köre. Látszólag egyszerű, valójában azonban részletes tartalmat jelenít meg a 206. kép, mely a Szász tükör egyik képes kéziratában található: „A kép bal oldalán beszámítási képességgel nem rendelkező férfi kalapáccsal lesújt valakire. Jobb oldalon a felette hatalmat gyakorló és felelősséggel bíró személy, ebben az esetben a gondnok, a sértett családtagjának kifizeti a pénzbírságot. Az elkövető állapotát külső jelek, így a csengők és a harangok szimbolizálják.”⁸

A hatodik, egyben utolsó, *eljárásjogi* fejezet (138–162. o.) a jog megőrzésére szolgáló szervezeti formák mellett azon perbeli cselekményeket is tárgyalja, melyek a megbomlott jogrend helyreállítását szolgálják. Az egyik legjelentősebb perbeli cselekmény a bizonyítás. Ismeretes, hogy a középkorban erőszertettel alkalmazták az istenítéleteket, melynek egyik formája a vízpróba volt. A 252. kép ezt szemlélteti: „A bizonyítást végző személyt kötélen lógatják a vízbe: ha lesüllyed, a tiszta víz befogadja, amely az ártatlanságának bizonyítéka. A kötél arra szolgál, hogy még a vízbefulladás előtt időben ki tudják húzni. A teknő mögött egy klerikus áll, aki ugyancsak az istenítéletet nézi.”⁹

Összegzésképpen megállapítható, hogy a Herger-Kajtár szerzőpáros által tolmácsoltt mű elméleti igényessége, gazdagon illusztrált képelemzése és olvasóbarát szerkezete folytán kiemelkedően értékes alkotás. Újfajta didaktikai módszerének köszönhetően kiválóan hasznosítható az egyetemi oktatásban, a jogtörténeti tananyag szemléltetéséhez. Nemcsak a jogtörténeti művelői számára kötelező olvasmány, de a jogi kultúrát színesítő volta miatt kifejezetten ajánljuk a nem-jogtörténész jogászoknak, sőt, az általános műveltségüket bővíteni kívánó laikusoknak is.

Jegyzetek

¹ Az eredeti kiadás adatai: Gernot Kocher: Zeichen und Symbole des Rechts. Eine historische Ikonographie. C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1992

² Úgy mint a Szász-tükör képes kéziratai, a hamburgi városi jog, a Constitutio Criminalis Bambergensis, a Corpus iuris civilis, a Decretum Gratiani, Alvarotti hűbérjogi kommentárja, Azo egy summája; Joost Damhouder, Ulrich Tengler és Justinus Gobles munkái, az Ószövetség és az Újszövetség illusztrációi stb.

³ A pécsi jogi kar hallgatói és oktatói számára felbecsülhetetlen segítség az önálló kutatásban az ikonográfiai kötet képanyagát tartalmazó diagyűjtemény, melyet Kocher professzor ajándékozott a jogtörténeti tanszéknek.

⁴ A teljesség igénye nélkül: Jogi kultúrák, processzusok, rituálék és szimbólumok (Szerk. Mezey Barna) Gondolat Ki-

adó, Budapest 2006. Kajtár István: Jogi kultúrtörténet. Dialóg Campus, Budapest–Pécs 2006

⁵ Az alkotmányjogi fejezetben elemzi az uralkodás fogalmát, az uralom alapjait, annak területi és személyi oldalát, továbbá tartalmát. A magánjogi részben foglalkozik a személyek jogállásával, a dologi és kötelmi joggal; a büntetőjogiban a bűntettel, majd külön a bőr és a haj, illetve a nyak és a kéz büntetéseivel. A perjogi fejezetben bemutatja az ítélezési- és vesztőhelyeket, a bíróság személyzetét, a bírókat, a bírótár-

sakat, az írnokot, a bírósági szolgálkat és a hóhért, majd szól az eljárás megindításáról, a tárgyalás alakításairól, a perbeli felek és képviselők szerepéről, az ítélethez és végrehajtáshoz vezető útról, végül az ítélet hatályon kívül helyezéséről és megváltoztatásáról.

⁶ Kocher: i. m. 83. o.

⁷ Kocher: i. m. 124. o.

⁸ Kocher: i. m. 128. o.

⁹ Kocher: i. m. 160. o.